

Н.В. Добіжа, канд.екон.наук, доцент

ORCID: 0000-0002-8277-7977

e-mail: dobizha81@gmail.com

**Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету**

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ

У статті досліджено проблеми розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки, що представлена суб'єктами та об'єктами, їх взаємозв'язками щодо формування попиту і пропозиції, купівлі-продажу, обміну технічними засобами, технологіями та сервісним обслуговуванням визначених елементів. Визначено напрями активізації інфраструктури ринку техніки, до яких належать: розробка та реалізація системи заходів щодо формування конкурентного середовища на ринку техніки; формування ефективних джерел інвестицій для виробництва вітчизняного технологічного обладнання та активізації розвитку машинобудування; реалізація кадрово-інноваційної складової інфраструктурного розвитку через співпрацю з вищими навчальними закладами; гарантування технологічної безпеки, вітчизняного створення сприятливих умов для інноваційно-технічного розвитку та науково-прикладної діяльності.

Ключові слова: *інфраструктура, ринок сільськогосподарської техніки, напрями активізації, розвиток.*

Постановка проблеми. Важливою умовою для розвитку ринку техніки в країні є наявність і розвиненість інфраструктури, яка забезпечує можливості щодо ефективної діяльності. Господарюючим суб'єктам необхідне відповідне середовище, визначені умови співпраці з іншими виробниками та організаціями, розвинена інфраструктура, яка забезпечує надійність та якість взаємодії учасників ринку, їх координацію та формує сприятливе середовище для ефективної діяльності.

Швидкий розвиток процесів інтеграції у світове господарство, зміна умов ведення бізнесу та відкриття внутрішнього ринку значно активізує

конкуренцію між учасниками ринку сільськогосподарської техніки, що об'єктивно вимагає обґрунтування стратегічних засад розвитку інфраструктури ринку техніки, визначення напрямів формування і функціонування інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі економічного розвитку, безпеки та інфраструктурного забезпечення сільського господарства присвятили праці: Горбатюк Л.М., Іванишин В.В., Криленко В.І., Мельник В.І., Навроцький Я.Ф., Скоцик В.Є., Погріщук Б.В., Хвiчiя-Дуве Г.Р., Шаповал О.А. та ін. Проте, окремі аспекти окресленої проблеми залишаються недостатньо опрацьованими та потребують подальших наукових досліджень.

Метою роботи є обґрунтування напрямів активізації розвитку інфраструктури ринку техніки в Україні. Завдання статті включають: обґрунтування змістових ознак інфраструктури ринку техніки та формування конкурентного середовища на ринку техніки; визначення ефективних джерел інвестицій й реалізації кадрово-інноваційної складової інфраструктурного розвитку; гарантування технологічної безпеки й створення сприятливих умов для інноваційно-технічного розвитку та науково-прикладної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для ринкових умов господарювання характерним є формування інфраструктури у різних галузях економіки. Термін «інфраструктура» досить часто використовується з метою вивчення структурних елементів економічної системи. Основоположним у визначенні «інфраструктури» є не лише її матеріально-технічна складова, а й суб'єктно-об'єктна оцінка через рівень задоволення потреб суспільства. Інфраструктура ринку сільськогосподарської техніки є загальною основою для здійснення обмінних процесів, взаємодії та співпраці між її основними суб'єктами, їх взаємозв'язками щодо формування попиту і пропозиції, купівлі-продажу, обміну технічними засобами, технологіями та сервісним обслуговуванням визначених елементів. До інфраструктури ринку техніки відносяться фірмові технічні центри, дилерсько-сервісні підприємства заводів-виробників або незалежні приватні підприємства, що діють на основі договорів із заводами-виробниками, фірмові магазини з реалізацією технічних засобів і запасних частин до них, машинно-технологічних формувань з надання виробничих послуг, прокатних пунктів, підприємств, які надають технічні засоби в оренду, агротехсервісні підприємства та ін. [1].

Основними принципами становлення інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки є: комплексність формування її елементів; урахування рівня розвитку НТП; адаптованість інфраструктурних галузей та організацій до мінливих економічних умов, структурних змін ринку; врахування регіональних особливостей інфраструктурного забезпечення суб'єктів ринку; регулювання процесів формування й розвитку інфраструктури на основі інструментів податкового, фінансово-кредитного механізму, цінової політики; достатній рівень конкурентоспроможності елементів інфраструктури; урегульованість переливу фінансових, інтелектуальних, інноваційних, трудових та інших ресурсів; орієнтація усіх структур інфраструктури на досягнення максимального синергетичного ефекту за мінімуму витрат [2].

До ознак розвиненої інфраструктури ринку техніки слід віднести:

- надійність, що означає можливість її використання за будь-яких умов, політичних та соціально-економічних обставин;
- забезпечення оптимізації витрат, оскільки витрати відіграють значну роль в сучасній економічній діяльності, є провідним параметром, що впливає на вибір споживача,
- формування відносини між суб'єктами ринково-економічної діяльності та сприяння розвитку наявних інфраструктурних взаємозв'язків на основі правових гарантій для розвитку інноваційної та підприємницької діяльності у сільському господарстві.

Вважаємо, що розвинена інфраструктура ринку сільськогосподарської техніки сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності аграрного сектору.

На основі логічного аналізу виділено додаткові причини, що сприяють формуванню конкурентного середовища на ринку сільськогосподарської техніки:

- форми і стадії розвитку ринку техніки визначають стан товарообміну (наприклад, на певному етапі розвитку ринкових відносин широке поширення отримав бартерний обмін товару на товар) і грошового обігу.
- економічна свобода у виборі видів, форм діяльності. Причому, чим більше ступінь економічних свобод, тим жорсткіший характер приймає конкуренція в прагненні до посилення монопольних позицій. Низький рівень бар'єрів входу на ринок при досить стабільному попиті на певні різновиди товару призвели до різкого збільшення числа економічних суб'єктів ринку, особливо в найбільш прибуткових секторах оптової реалізації та виробництва запасних частин;

– поділ і кооперація праці служить для економічних суб'єктів, з однієї сторони, засобом диференціювання своєї продукції, що дозволяє говорити про створення в поданні споживача різної корисності товару. А з іншого боку партнерство організацій при розробці, виробництві і просуванні техніки та запасних частин до неї є передумовою реалізації конкурентних переваг окремих країн або спільнот;

– ресурсний потенціал галузі і окремих організацій з точки зору реалізації масштабів діяльності (географічні кордони, вертикальні і горизонтальні зв'язки), освоєння сучасних технологій, здатність до адаптації і розвитку;

– державне і територіальне регулювання ринку через систему політичних і економічних інститутів, яке в значній мірі визначає структуру конкуренції, так як закономірності розвитку конкурентного середовища проявляються, перш за все, в логіці взаємодії монополії і конкуренції.

Основною причиною формування конкурентного середовища є змагальність економічних суб'єктів ринку за володіння максимальним розміром платоспроможного попиту споживачів. Саме платоспроможний попит є в даному випадку тим рідкісним благом, до якого прагнуть дедалі більше економічних суб'єктів ринку техніки.

Суттєвий вплив на можливості сільськогосподарських підприємств щодо формування інфраструктури та участі в інфраструктурному розвитку ринку сільськогосподарської техніки має їх розмір. Малі та новостворені підприємства, як правило, не володіють достатнім обсягом власних ресурсів, необхідних для інвестування, що унеможливорює використання джерел самофінансування. В умовах високого рівня кредитоспроможності суб'єкта господарювання, високої довіри з боку інвестора створюються та розширюються можливості для використання залучених інвестиційних ресурсів, що визначається фінансовим станом позичальника, його фінансовою дисципліною, гарантіями майнового забезпечення, історією обслуговування позик [3, с.27]. У такому випадку залучення кредитних ресурсів є доцільним для підвищення швидкості реалізації інвестиційного проекту.

Звичайно, інвестори великих агрохолдингів зацікавлені у збільшенні продуктивності праці та зменшенні витрат. Тому машино-тракторний парк їх постійно оновлюється новими, потужними та високопродуктивними агрегатами. Деякі з них для обробки землі, посіву та збору врожаю застосовують таку організаційну форму, як МТС. Так, наприклад, у холдингах «Укрзернопром» та «Світанок» МТС обслуговують площі значно віддалені від них – навіть у різних областях. Такий підхід має свої

переваги з точки зору вкладених інвестицій, але, з іншого боку, відбувається занепад соціальної сфери, не вдосконалюється інфраструктура, не створюються робочі місця в регіонах, які вони обслуговують [4, с. 64]. Як показують дослідження середні і великі аграрні компанії, фермерства налаштовані на придбання нової техніки. Дрібні фермерські господарства віддають перевагу вітчизняним виробникам, оскільки вона дешевша і доступніша.

Забезпечення ефективного розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки для різних організаційно-правових форм господарювання можливе через:

- підтримки розвитку вітчизняного виробництва сільськогосподарської техніки, створення нових машинно-технологічних станцій, що надасть можливість суттєво скоротити потребу сільськогосподарських підприємств в спеціальних кредитах на закупівлю запасних частин, паливно-мастильних матеріалів, скоротити витрати на придбання техніки;

- удосконалення політики ціноутворення на технічні засоби, матеріальні ресурси й сільськогосподарську продукцію для забезпечення паритетності і механізму державної підтримки при купівлі техніки, збільшити субсидювання вітчизняних аграріїв в процесі лізингу;

- впровадження повернення державою вартості енергоносіїв у процесі

екологізації техніко-технологічного обладнання, сільськогосподарських машин та уведення в дію нового устаткування, що передбачає зменшення техногенного хімічного й шумового навантаження на навколишнє природне середовище.

На український ринок сільгосптехніки впливають такі фактори, як [5]: купівельна спроможність агропідприємств, що робить вплив на фактичний попит на техніку; політика держави щодо сільгосподарської галузі в цілому, і що виявляється в регулюванні внутрішнього ринку і в лояльності до національних виробників; економічне становище України; інвестиційний клімат в країні, глобальні трансформації.

В умовах глобалізованого середовища вищі навчальні заклади мають бути агентами соціально-економічного розвитку держави і джерелами вирішення суспільних проблем. У діяльності традиційних вищих навчальних закладів необхідно поєднувати як викладацькі функції, так і науково-дослідницькі, що сприятиме підвищенню привабливості академічної освіти та науки й вирішенню питань академічної свободи,

забезпеченню права на інтелектуальну власність, оновленню кадрового потенціалу держави та зменшенню впливу висококваліфікованих кадрів [6, с. 41]. Нині існує кадрова проблема інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в Україні, що змушує на тіснішу співпрацю з коледжами та вищими навчальними закладами. Це обумовлено такими обставинами: по-перше, сучасні умови життя створили деякі вимоги суспільства умовам праці; по-друге, нині конкуренція переходить в кадрову площину; по-третє, безперечно важливість має висока значимість і потенціал грамотно сформованої кадрової політики, яка дає змогу забезпечити оптимальний баланс кадрових процесів.

Незважаючи на очевидну вигідність вдосконалення кадрової політики організації для компаній, лише незначна кількість вітчизняних підприємств поглиблено займається цим питанням [7, с.713]. Складовими елементами кадрової політики є: політика зайнятості, політика навчання, оплата праці, добробут, політика в трудових відносинах.

Попри реалізацію низки організаційних заходів щодо розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки залишається невирішеною проблема доступу деяких підприємств до надання державної підтримки. Сільськогосподарські кредити – найбільш прийнятний на сьогоднішній день спосіб придбання сільгосптехніки, чим і користуються сьогодні аграрії. Для отримання кредиту необхідно надати банку: фінансову гарантію повернення наданих банком коштів різним способом – у вигляді автомобіля, нерухомості, техніки, майнового поручителя та інформацію про реальні доходи. Також нині аграріям пропонується державна програма, яка компенсує до 40 % за покупку сільгосптехніки вітчизняного виробництва.

До найбільш перспективних кредитних програм для сільгоспгосподарств відносяться операції з авалування векселів та надання гарантій платежу. Крім цього, ряд банків України демонструє програми з пільговою процентною ставкою для покупки устаткування і сільгосптехніки, а саме – овердрафт, вексельні програми, відкриття кредитної лінії на поповнення оборотних коштів та інше. Пропонуються і програми фінансування конкретних проектів з підвищення енергоефективності, заручаються при цьому експертної підтримкою міжнародних фінансових установ, впроваджується метод аграрних розписок, за яким передбачається формалізований механізм отримання коштів безпосередньо під заставу майбутнього врожаю[5].

У ринкових умовах головна роль у відтворенні основних засобів належить власним джерелам фінансування. Для збереження матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств потрібно зосередити увагу на таких напрямках [8, с. 39]: інвестиційна політика повинна бути направлена на техніко-технологічне переозброєння підприємств; доцільним буде довгострокове пільгове кредитування впровадження новітніх технологій, направлених на мінімізацію витрат.

Узагальнюючи основні ризики та загрози для гарантування технологічної безпеки, враховуючи особливості підгалузей аграрного сектору, В. І. Криленко наголошує: «Критичний стан технологічної безпеки пояснюється тим несприятливим впливом, який виникає на всіх рівнях функціонування аграрного сектору» [10, с. 258]. Відкритий доступ до іноземних технологій та можливість їх вільного імпорту можуть спричинити гальмування вітчизняного інноваційно-технічного розвитку і спад науково-прикладної активності в аграрному секторі, що, у свою чергу, породжує небезпеку виникнення технологічної залежності від іноземних новаторських розробок. Це, насамперед, ризики та загрози для гарантування технологічної безпеки галузей, які виробляють засоби виробництва для сільського господарства, а також ризики та загрози для гарантування технологічної безпеки які безпосередньо виникають у сільськогосподарському виробництві.

Висновки. Інфраструктура ринку сільськогосподарської техніки є загальною основою для здійснення обмінних процесів, взаємодії та співпраці між її основними суб'єктами, їх взаємозв'язками щодо формування попиту і пропозиції, купівлі-продажу, обміну технічними засобами, технологіями та сервісним обслуговуванням визначених елементів.

До напрямів активізації розвитку інфраструктури ринку техніки належать: розробка та реалізація системи заходів щодо формування конкурентного середовища на ринку техніки; формування ефективних джерел інвестицій для виробництва вітчизняного технологічного обладнання та активізації розвитку машинобудування; реалізація кадрово-інноваційної складової інфраструктурного розвитку через співпрацю з вищими навчальними закладами; гарантування технологічної безпеки, вітчизняного створення сприятливих умов для інноваційно-технічного розвитку та науково-прикладної діяльності. Забезпечення ефективного розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки для різних організаційно-правових форм господарювання вбачається нами через:

підтримку розвитку вітчизняного виробництва сільськогосподарської техніки; удосконалення політики ціноутворення на технічні засоби, матеріальні ресурси й сільськогосподарську продукцію; збільшення субсидіювання вітчизняних аграріїв в процесі лізингу; впровадження механізму повернення державою вартості енергоносіїв у процесі екологізації техніко-технологічного обладнання, сільськогосподарських машин та уведення в дію нового устаткування, що передбачає зменшення техногенного хімічного й шумового навантаження на навколишнє природне середовище.

Бібліографічний список.

1. Іванишин В.В. Становлення ефективного аграрного виробництва шляхом відновлення техніко-технологічної бази підприємств. – Агросвіт, 2009. – №23. – С. 24-27.

2. Скоцик В.Є. Організаційно-економічні засади формування інфраструктурного забезпечення ринку сільськогосподарської техніки України. – Агросвіт, 2018. – № 14. – С. 9-15.

3. Мельник В.І., Погріщук О.Б. Інвестиційне забезпечення аграрного сектору: розширення можливостей для України. Вісник Тернопільського національного економічного університету, 2018. – № 4. – С. 23-34.

4. Навроцький Я.Ф. Сучасний розвиток ринку сільськогосподарської техніки. Економічний аналіз, 2015. – Том 19. – № 3. – С. 63-69.

5. Тенденції розвитку ринку сільськогосподарської техніки. URL: <https://galmash.com.ua/ua/news/> (дата звернення 13.12.2018).

6. Погріщук Б.В., Хвiчiя-Дуве Г.Р. Науково-інноваційна сфера як об'єкт формування інноваційної інфраструктури розвитку сучасного суспільства. Вісник Тернопільського національного економічного університету, 2018. – № 3. – С. 35-45.

7. Шаповал О.А. Кадрова політика та шляхи її покращення. Економіка і суспільство, 2017. – № 9. – С. 712-715.

8. Горбатюк Л.М. Джерела інвестування у відтворення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств Полтавської області. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії, 2012. – Вип.1 (4). – С. 36-39. 9. Криленко В.І. Економічна безпека аграрного сектору: проблеми регулювання та забезпечення: монографія. – Миколаїв: Видавець В.П. Шамрай, 2014. – 468 с.

Добіжа Н.В. Напрями активізації розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки. Господарюючим суб'єктам необхідне відповідне середовище, визначені умови співпраці з іншими виробниками та організаціями, розвинена інфраструктура, яка забезпечує надійність та якість взаємодії учасників ринку, їх координацію та формує сприятливе середовище для ефективної діяльності.

Метою роботи є обґрунтування напрямів активізації розвитку інфраструктури ринку техніки в Україні. Інфраструктура ринку сільськогосподарської техніки розглядається як загальна основа для здійснення обмінних процесів, взаємодії та співпраці між її основними суб'єктами, їх взаємозв'язками щодо формування попиту і пропозиції, купівлі-продажу, обміну технічними засобами, технологіями та сервісним обслуговуванням визначених елементів.

До напрямів активізації розвитку інфраструктури ринку техніки належать: розробка та реалізація системи заходів щодо формування конкурентного середовища на ринку техніки; формування ефективних джерел інвестицій для виробництва вітчизняного технологічного обладнання та активізації розвитку машинобудування; реалізація кадрово-інноваційної складової інфраструктурного розвитку через співпрацю з вищими навчальними закладами; гарантування технологічної безпеки, вітчизняного створення сприятливих умов для інноваційно-технічного розвитку та науково-прикладної діяльності.

Доведено, що забезпечення ефективного розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки для різних організаційно-правових форм господарювання вбачається нами через: підтримку розвитку вітчизняного виробництва сільськогосподарської техніки; удосконалення політики ціноутворення на технічні засоби, матеріальні ресурси й сільськогосподарську продукцію; збільшення субсидіювання вітчизняних аграріїв в процесі лізингу; впровадження механізму повернення державою вартості енергоносіїв у процесі екологізації техніко-технологічного обладнання, сільськогосподарських машин та уведення в дію нового устаткування, що передбачає зменшення техногенного хімічного й шумового навантаження на навколишнє природне середовище.

Ключові слова: інфраструктура, ринок сільськогосподарської техніки, напрями активізації, розвиток.

Dobizha N.V. Areas of activation of the development of the infrastructure of the market of agricultural machinery. Business entities need a suitable environment, defined conditions for cooperation with other

producers and organizations, and developed infrastructure that provides reliability and quality of interaction of market participants, their coordination and creates a favorable environment for effective activity.

The aim of the work is to substantiate the directions of activation of the development of the technology market in Ukraine. The infrastructure of the agricultural machinery market is considered as a general basis for the implementation of exchange processes, interaction and cooperation between its main subjects, their interconnections with the formation of supply and demand, purchase and sale, exchange of technical means, technologies and service of certain elements.

The directions of intensification of the development of the technology market infrastructure include: development and implementation of a system of measures for the formation of a competitive environment in the market of technology; the formation of effective sources of investment for the production of domestic technological equipment and the intensification of the development of mechanical engineering; realization of personnel and innovation component of infrastructure development through cooperation with higher educational institutions; the guarantee of technological safety, the creation of favorable conditions for innovative technological development and scientific and applied activities.

It is proved that ensuring efficient development of the infrastructure of the market of agricultural machinery for various organizational and legal forms of management is seen by us: support of the development of domestic agricultural machinery production; improvement of the pricing policy for technical means, material resources and agricultural products; increase of subsidies of domestic agrarians in the process of leasing; the introduction of a mechanism for the return of energy resources by the state in the process of ecologization of technical and technological equipment, agricultural machinery and commissioning of new equipment, which involves reducing the technogenic chemical and noise load on the environment.

Key words: infrastructure, market of agricultural machinery, directions of activation, development.

Стаття надійшла до редакції: 13.01.2019 р.